D Ô V O D O V Á S P R Á V A

Všeobecná časť

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky predkladá do legislatívneho procesu návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „návrh zákona“).

Predkladaný návrh zákona reaguje na potrebu modernizácie právneho rámca sociálnej ekonomiky na Slovensku a zosúladenia jeho ustanovení so strategickými dokumentmi Európskej únie, ako aj s požiadavkami aplikačnej praxe, a rovnako požiadavkami implementácie Programu Slovensko 2021 – 2027, v rámci ktorého sociálne podniky zohrávajú významnú úlohu pri zamestnávaní znevýhodnených skupín, poskytovaní spoločensky prospešných služieb a rozvoji regiónov, najmä prioritných okresov. Novela zároveň reflektuje pravidlá štátnej pomoci podľa nariadenia Komisie (EÚ) č. 651/2014 zo 17. júna 2014 o vyhlásení určitých kategórií pomoci za zlučiteľné s vnútorným trhom podľa článkov 107 a 108 zmluvy (Ú. v. EÚ L 187, 26.6.2014) v platnom znení a posilňuje prepojenie medzi národným právnym rámcom a európskymi politikami.

Cieľom návrhu zákona na základe doterajšej aplikačnej praxe je posilniť a nastaviť ďalšie smerovanie sociálnej ekonomiky a sociálneho podnikania na Slovensku prostredníctvom systémových zmien, týkajúcich sa pravidiel zamestnávania, financovania a fungovania registrovaných sociálnych podnikov, ako aj zabezpečiť, aby nástroje sociálnej ekonomiky boli využívané v súlade s európskym právom a strategickými cieľmi a aby právna úprava vytvárala predpoklady pre efektívne a transparentné čerpanie verejných zdrojov vrátane prostriedkov fondov Európskej únie.

Návrh zákona predstavuje komplexnú novelu viacerých ustanovení zákona s cieľom spresniť kľúčové pojmy, posilniť nástroje merania sociálneho vplyvu, zaviesť nové pravidlá pre použitie zisku, zlepšiť kvalitu podmienok pre priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku a posilniť participatívne prvky riadenia v súlade s princípmi sociálnej ekonomiky.

Dôležitým prvkom navrhovanej novely je spresnenie definícií základných pojmov, ktoré tvoria základ pre posudzovanie oprávnenosti subjektov a aktivít v systéme sociálnej ekonomiky, pretože precízne definovanie týchto kategórií prispeje k zjednoteniu výkladu, zvýšeniu právnej istoty a transparentnosti rozhodovania.

Ďalším nosným pilierom novely je zavedenie systematického merania sociálneho vplyvu ako povinnej súčasti základného dokumentu a projektu činnosti registrovaného sociálneho podniku. Meranie sociálneho vplyvu umožní efektívnejšie vyhodnocovanie spoločenských prínosov sociálnych podnikov, lepšie zacielenie verejných investícií a transparentnejšie informovanie o výsledkoch verejných politík. Zavedenie tejto povinnosti je v súlade s trendmi v členských štátoch EÚ a odporúčaniami OECD v oblasti hodnotenia sociálnych dopadov.

Návrh zákona v § 2 vymedzuje znevýhodnené osoby, zdravotne znevýhodnené osoby a zraniteľné osoby pre účely celého zákona, a to z dôvodu potreby širšieho vnímania znevýhodnených skupín pre účely adresnejšieho poskytovania rôznych spoločensky prospešných služieb týmto osobám prostredníctvom sociálnych podnikov, a tým

efektívnejšieho dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu, ktorý má v konečnom dôsledku dopad na spoločnosť ako takú.

Novela ďalej precizuje úpravu použitia zisku v novom§ 5a, ktorý upravuje rôzne spôsoby socializácie zisku pre registrované sociálne podniky. Ide o významný krok k posilneniu princípu socializácie zisku, ktorý je jedným zo základných znakov sociálnych podnikov. Zavedenie jasných pravidiel pre tvorbu a využívanie fondov zvýši transparentnosť finančných tokov a prispeje k dlhodobej udržateľnosti sociálnych podnikov.

Podstatné zmeny nastávajú aj v ustanovení § 6, ktorý upravuje podmienky priznania štatútu registrovaného sociálneho podniku. Precizujú sa obsahové náležitosti základného dokumentu a projektu činnosti, ktoré po novom musia obsahovať jasne definovaný hlavný cieľ, plán merania sociálneho vplyvu, ekonomický plán a vymedzenie spoločensky prospešných činností. Pre registrované integračné sociálne podniky (ďalej len „integračný podnik“) sa zavádza povinnosť vypracovať individuálny projekt pracovnej integrácie pre jednotlivých zamestnancov ako nástroj plánovania a dokladovania začleňovania znevýhodnených a zraniteľných zamestnancov do pracovného procesu. Týmto prístupom sa zvyšuje dôraz na kvalitu integračných procesov a adresnejší prístup k znevýhodneným a zraniteľným zamestnancom, a tým skutočný prínos pre znevýhodnené skupiny osôb. Cieľom je zvýšiť kvalitu a transparentnosť posudzovania žiadostí o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku a zabezpečiť lepšie prepojenie medzi deklarovanými cieľmi a reálnou činnosťou registrovaných sociálnych podnikov.

Zásadnou zmenou je aj úprava lehôt pre nové podniky, kde sa skracuje lehota na splnenie podmienok z dvanástich mesiacov na štyri mesiace pre integračné podniky, a šesť mesiacov pre sociálne podniky bývania a všeobecné podniky. Cieľom je zefektívniť účel a prínos nových registrovaných sociálnych podnikov. Novela ďalej precizuje participatívne mechanizmy v poradnom výbore. Ide o naplnenie základného princípu sociálnej ekonomiky, ktorým je participácia zamestnancov, komunity a partnerov na riadení podniku. Sprecizovanie ustanovenia posilní legitimitu, transparentnosť rozhodovania v registrovaných sociálnych podnikoch a spoločenskú zodpovednosť.

Novela zasahuje aj do ustanovenia § 12, ktorý vymedzuje znevýhodnených, zdravotne znevýhodnených a zraniteľných zamestnancov pre účel pracovnej integrácie. Zároveň sa upravujú špecifické podmienky činnosti integračných podnikov. Spresňujú sa pravidlá týkajúce sa nielen podielu znevýhodnených, zdravotne znevýhodnených a zraniteľných zamestnancov na celkovom počte zamestnancov, upravuje sa spôsob preukazovania plnenia týchto podmienok a zosúlaďujú sa požiadavky ustanovenia § 12 s novými obsahovými náležitosťami projektu pracovnej integrácie podľa ustanovenia § 6. Tieto zmeny odstraňujú aplikačné nejasnosti a zabezpečujú jednotný výklad povinností integračných podnikov.

Novela sa ďalej dotýka aj úprav v oblasti finančných príspevkov podľa § 19a a 19b zákona, ktorých cieľom je zvýšiť účinnosť a adresnosť verejnej podpory poskytovanej integračným podnikom. Zavádzajú sa presnejšie podmienky na poskytovanie príspevkov, zjednocujú sa niektoré postupy a spresňujú sa kritériá oprávnenosti výdavkov. Cieľom je vytvoriť transparentnejší, predvídateľnejší a efektívnejší systém financovania. Súčasný systém nie je dlhodobo finančne udržateľný, keďže jeho výdavky rastú rýchlejším tempom ako disponibilné zdroje určené na podporu zamestnávania znevýhodnených skupín. Ide o konsolidačné opatrenie, ktoré smeruje k zosúladeniu výšky a podmienok poskytovania finančných príspevkov s princípmi efektívneho hospodárenia s verejnými zdrojmi. Tieto zmeny

prispejú k udržateľnosti systému financovania pri zachovaní súladu s požiadavkami nariadenia Komisie (EÚ) č. 651/2014 (GBER).

Navrhované zmeny sú v súlade s právom Európskej únie a nepredpokladajú negatívne vplyvy na rozpočet verejnej správy. Naopak, očakáva sa pozitívny vplyv na zamestnanosť, sociálnu inklúziu a efektívnosť verejných investícií. Novela zároveň prispeje k lepšiemu využívaniu finančných prostriedkov Európskej únie a národných zdrojov prostredníctvom presnejšieho zamerania podpory a zavedenia merania sociálnych výsledkov. Navrhovaná legislatívna úprava predstavuje významný krok k upevneniu postavenia sociálnej ekonomiky ako integrálnej súčasti hospodárskeho a sociálneho rozvoja Slovenskej republiky.

Návrh zákona nebude mať vplyv na životné prostredie, na informatizáciu spoločnosti, na manželstvo, rodičovstvo a rodinu a na služby verejnej správy pre občana. Vplyvy návrhu zákona na rozpočet verejnej správy, na podnikateľské prostredie a sociálne vplyvy sú uvedené v doložke vybraných vplyvov. Vo všeobecnosti možno skonštatovať, že v každej zo sledovaných oblastí identifikovaných vybraných vplyvov, okrem vplyvov na rozpočet verejnej správy, výrazne prevládajú pozitívne vplyvy.

Návrh zákona je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi, nálezmi Ústavného súdu Slovenskej republiky a zákonmi, ako aj s medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná, a súčasne je v súlade s právom Európskej únie.

Návrh zákona nemá byť predmetom vnútrokomunitárneho pripomienkového konania.

Účinnosť zákona sa navrhuje od 1. januára 2026.